

Adres redactie en
administratie:
Bureau Hoofdraadsman.
Coornherthuis,
Hoofdstr. 84. Driebergen
Telefoon 03438-2878
Redacteur A. Zoetebier
Hoofdraadsman

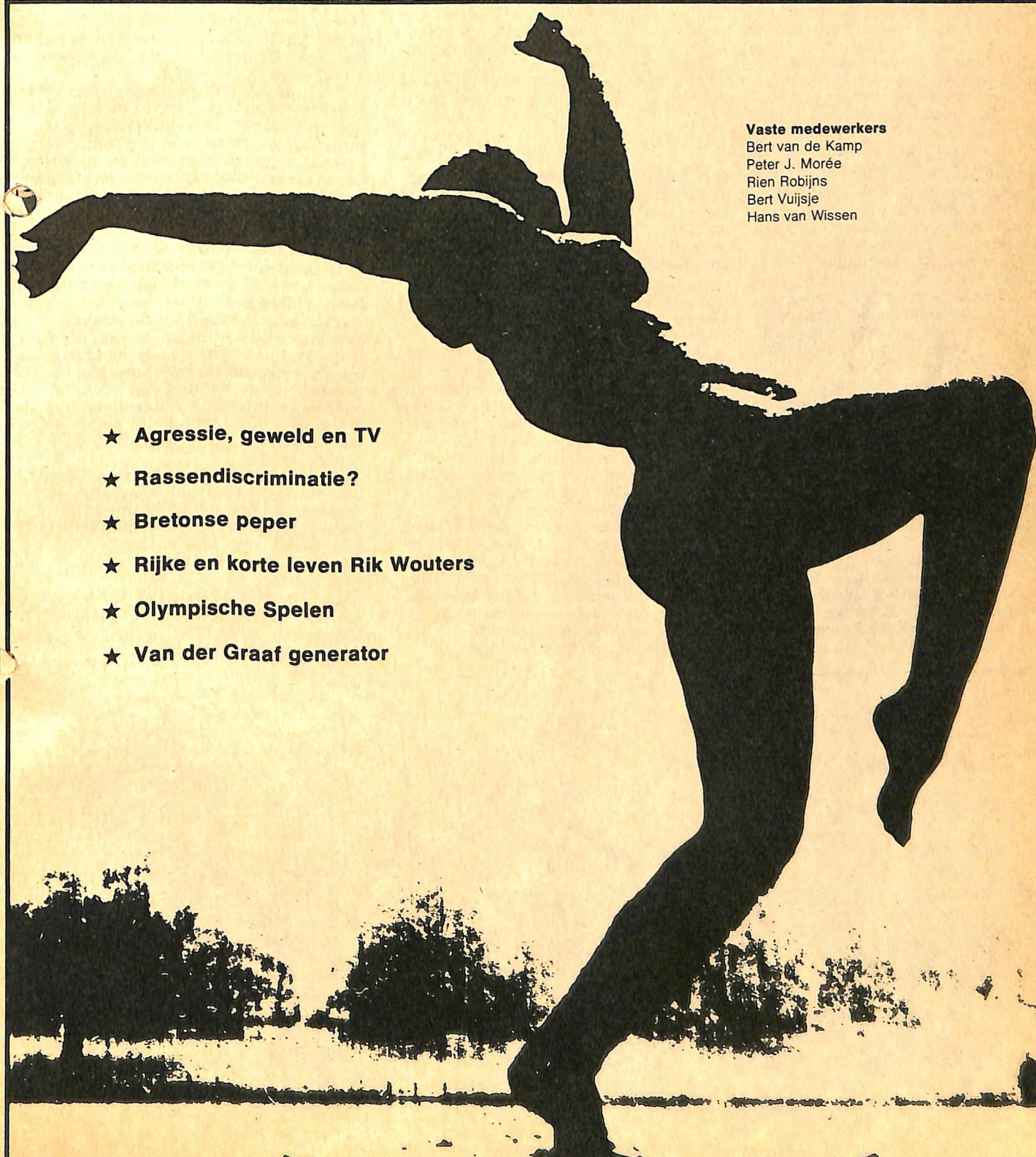

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCHE GEESTELIJKE VERZORGING VOOR MILITAIREN. NR. 9 - SEPTEMBER 1976 - 15e JAARGANG

Abonnementsprijs f 6,— per jaar, te storten op postgirorekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische Geestelijke Verzorging te Driebergen.
Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Vaste medewerkers

Bert van de Kamp
Peter J. Morée
Rien Robijns
Bert Vuijsje
Hans van Wissen

-
- ★ Agressie, geweld en TV
 - ★ Rassendiscriminatie?
 - ★ Bretonse peper
 - ★ Rijke en korte leven Rik Wouters
 - ★ Olympische Spelen
 - ★ Van der Graaf generator

Agressie, geweld en TV

Er is een bepaald soort T.V. programma's waarmee onze kinderen op het ogenblik worden geamuseerd. Daarbij rijst wel eens de vraag of en in hoeverre dit soort programma's schadelijk is voor de geestelijke gezondheid van onze jeugd c.q. in hoeverre deze de agressiviteit van onze lieve jeugd opwekken (of bevorderen). Alvorens te trachten op deze vraag een antwoord te geven, willen we eerst even op het begrip agressie (en de ontstaanswijze er van) in gaan. Het woord agressie komt van aggreddi = er op af gaan.

In de literatuur worden twee begrippen agressie gebruikt; agressie als instinct tot zelfbehoud, en agressie als vernietigingsdrang. In verreweg de meeste gevallen beperkt men zich echter tot de agressie in laatstgenoemde betekenis, iets wat in het volgende deel van deze beschouwing ook gedaan zal worden. Agressie dient dus verder in de engere zin van het woord opgevat te worden, m.a.w. als die activiteiten waarbij van een verstorend ingrijpen sprake is. (De bekende

Amerikaan-psycholoog Erich Fromm onderscheidt de zg. goedaardige en kwaadaardige agressie en merkt terecht op dat de laatste het meest in overeenstemming met het dagelijkse spraakgebruik is).

Over het ontstaan van deze vorm van agressie bestaan diverse theorieën. Een van de bekendste hiervan is de zg. drifttheorie van Freud en diens aanhangers. Volgens deze theorie is er in elke mens een blinde vernietigings- of doodsdrijf aanwezig. Volgens anderen is er evenals bij de dieren sprake van een agressie-instinct dat tot een vijandige houding ten opzichte van de soortgenoten aanleiding kan geven. Anderen menen dat de agressie ontstaat doordat iemand een teleurstelling ervaart en anderen hiervoor aansprakelijk probeert te stellen. Dit is de zg. frustratietheorie. Tenslotte is er nog de zg. leertheorie die er van uitgaat dat agressie aangeleerd wordt tijdens het socialisatieproces via het bestaande normen- en waardensysteem en door beloningen of straffen leert de maatschappij het individu zich in

bepaalde situaties agressief of niet agressief te gedragen. Er is een tijd geweest dat er tussen de aanhangers van deze theorieën een felle strijd woedde en over en weer wel eens minder vriendelijke woorden gewisseld werden. Op het ogenblik lijkt de discussie meer en meer in een rustiger vaarwater terecht te komen en groeit het aantal voorstanders van een meer pluralistische benadering van het begrip agressie. Men ziet meer en meer in dat het begrip agressie van verschillende kanten benaderd kan worden, en dat agressie niet alleen een kwestie is van menselijk temperament (driften) maar ook van maatschappelijke en culturele omstandigheden is. (In de ene cultuur komt bijv. veel meer agressie voor dan in de andere).

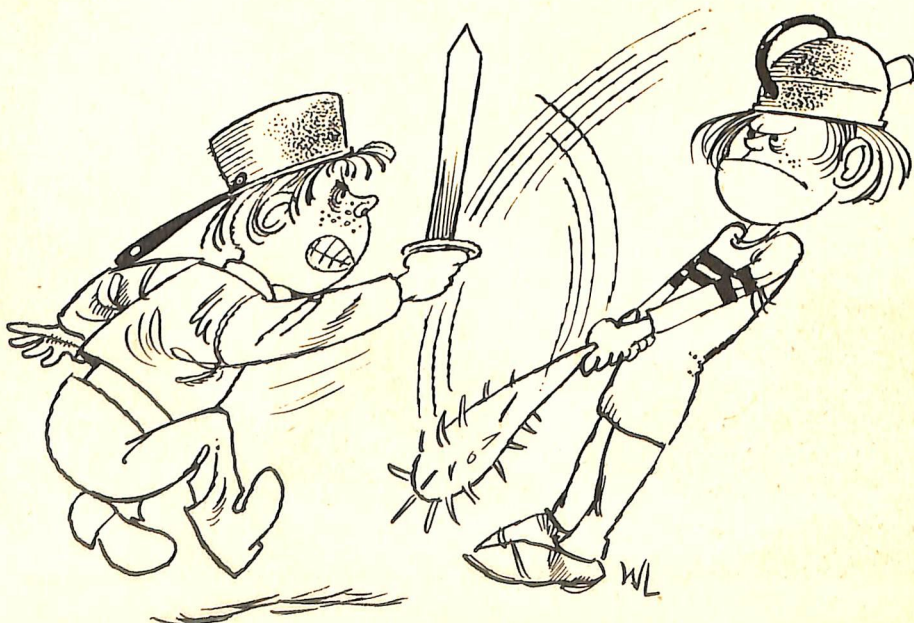
Het is bekend dat agressie al tijdens de eerste kinderjaren ontstaat. Wel is het zo dat ze bij kinderen nog weinig gericht is en tamelijk ongevaarlijk.

Bij volwassenen daarentegen is ze veelal tegen soortgenoten gericht en is ze ook veel duurzamer. Bovendien kan individuele agressie die vrij komt gemakkelijk gekanaliseerd en zo in een bepaalde richting bijv. in de richting van oorlog, worden aangewend. Latente agressie kan op die manier gemakkelijk voor politieke doeleinden worden gebruikt, iets wat bijv. in de jaren dertig in Duitsland op grote schaal is gebeurd. Grote werkloosheid, de gevolgen van een verloren oorlog (en revolutie), idem van inflatie, gevoegd bij de strakke autoritaire opvoedingspatronen die in Duitsland in zwang waren, hadden voor een overvloedig agressiepotentieel gezorgd, dat in handen van onverantwoordelijke volksmisleiders als Hitler, Goebbels en dgl. tot ongekende wrede daden en beestachtigheden aanleiding gaf.

(Eigenlijk is het woord beestachtigheden hier verkeerd gebruikt, want allerlei onderzoek heeft namelijk duidelijk gemaakt, dat het agressie-instinct bij de dieren een soort remmingsmechanisme bezit waardoor het uitroeien van soortgenoten zoals dat in Hitler-Duitsland het geval was in de dierenwereld een onmogelijkheid is). Ook op dit ogenblik mag men de grootte van het agressiepotentieel niet

Ook in de meest
rechtvaardige zaak is
geweld een
verschrikkelijk iets.

Schiller

AGRESSIE ONTSTAAT AL TIJDENS DE EERSTE LEVENSJAREN.

Geweld op de beeldbuis

In 1969 werd er in de Ver. Staten een onderzoek verricht waarin een sample van 183 programma's was betrokken (met een totale duur van 122,5 uur). In 149 van de 183 gevallen kwam geweld voor, waarvan 30 keer met dodelijke afloop. In Engeland leverde een overeenkomstig onderzoek resp. de volgende getallen op 49, 79 en 15.

In het zesde jaar bleek uit een in Nederland gehouden onderzoek, dat er in de (rustige) week van 25-31 januari niet minder dan 22 programma's werden uitgezonden waarin sprake was van ernstige vormen van geweld. Het aantal slachtoffers bedroeg hier 153, waarvan 51 werden gedood. De meest gewelddadige programma's waren Rawhide, de Wrekers, Babette op Oorlogspad, High Chapperelle, Gunsmoke, Ironside en Dubbelganger, terwijl ook het journaal een niet gering aantal gewelddadigheden met dodelijke afloop vertoonde. De verhouding fictie en realiteit was resp. 80 en 73, 44 en 7.

Hoewel na 1969 geen exact onderzoeksmateriaal over deze kwestie beschikbaar kwam, mag men op grond van een aantal incidentele gegevens aannemen dat het aantal gewelddadigheden op de beeldbuis al weer aanzienlijk groter is dan in bovenvermelde onderzoeken kon worden vastgesteld.

Gegevens o.a. ontleend aan W. Kok, Geweld op de Televisie, Groningen 1971.

bestaande relatie met zijn omgeving is voor vele mensen in onze tijd een kenmerkende situatie geworden. En het is bekend dat agressie en geweld juist optreden wanneer de mens niet meer weet waar hij aan toe is. Innerlijke leegte, angst, spanning en verveling zijn momenteel de grootste vijanden van de mensheid. De mens die niet tot zingeving in staat is, blijkt gemakkelijk geneigd tot destructie of zelfdestructie. Een andere oorzaak vormen de vele tegenstrijdigheden waaraan onze moderne samenleving zo rijk is. Aan de ene kant wordt door reclame en dergelijke een groot aantal behoeften opgeroepen, anderzijds zijn er vele beperkingen die een bevrediging van deze behoeften onmogelijk maken. Ook degenen die voor een prestatieeloe maatschappij of anti-autoritaire opvoeding pleiten, maken zich aan deze overdrijving schuldig en wekken verwachtingen die niet waar gemaakt kunnen worden (hetgeen niet inhoudt dat het streven naar een grotere gelijkheid en een minder strak opvoedingspatroon op zich zelf waardeloos zou zijn). Ook is het bekend dat een gebrek aan liefde en vertrouwen in de opvoeding de agressieve neigingen van de mens

versterkt. Het staat bijv. vast dat een groot percentage van de delinquenten ($\pm 80\%$) afkomstig is uit gezinnen waar het aan liefde en geborgenheid heeft ontbroken. Onderzoek heeft verder aangetoond dat kinderen die een strenge opvoeding hebben gehad zich baldadiger gedragen, andere, ruwere spelletjes hebben en meer geneigd zijn tot vooroordelen en anti-gevoelens. Het uiteenvallen van vele gezinnen moet hier dus als een negatieve factor worden beschouwd.

Tenslotte kan hier gewezen worden op het ontbreken van een algemeen aanvaard levensperspectief dat zo kenmerkend voor onze tijd is, aan de schaalvergroting die de mens tot nummer dreigt te reduceren, de rationalisering van het arbeidsleven en het daarmee gepaard gaande verlies aan scheppende arbeid en aan de angst die door het huidige afschrikkingsevenwicht wordt opgeroepen. Allemaal factoren die er toe bijgedragen hebben dat bij velen een gevoel van machteloosheid en onbehagen is ontstaan en die de mens meer vatbaar hebben gemaakt voor agressieve en driftmatige impulsen.

(wordt vervolgd)

door drs. S. C. Derksen

onderschatten. Het zeer grote aantal gewelddaden in de wereld (in de V.S. alleen al per jaar meer dan 20.000 moorden, 25.000 zelfmoorden en 140.000 doden door het verkeer) is hiervan een duidelijk bewijs. Het grote aantal oorlogen en oorlogachtige toestanden na 1945 met evenveel slachtoffers als in de gehele Tweede Wereldoorlog legt hier eveneens getuigenis van af.

Een en ander deed de bekende Amerikaanse filmregisseur Fritz Lang onlangs opmerken dat de huidige wereld ziek is van geweld. Deze uitspraak is zeker niet overdreven, en houdt voor ons allen een dringende waarschuwing in omdat geweld niet alleen een verschrikkelijke zaak is, maar in een wereld met onbeperkte vernietigingsmiddelen zoals de onze ook een rechtstreekse bedreiging van ons voortbestaan betekent.

Vragen we ons af wat nu de oorzaken van de toenemende agressie (en geweldgebruik) zijn, dan kan op een hele rij van factoren gewezen worden. Aangenomen mag worden dat we voor een deel nog steeds te maken hebben met de nawerking van de Tweede Wereldoorlog, en dat de ongest van het nationaal-socialisme nog altijd niet volledig is uitgebannen. Wie hieraan mocht twifelen, raden we aan het boekje van Adorno „Opvoeden tot mondigheid” eens te raadplegen. Verder speelt hier het gevoel van vervreemding en van machteloosheid in een steeds groter en ingewikkelder wordende maatschappij een rol. „De mens heeft de weg naar de sterren gevonden”, schreef een bekend Duits psychiater, „maar is in zich zelf verdwaald.” Een onzekere of niet

DE HUIDIGE WERELD IS ZIEK VAN GEWELD.

Rassendiscriminatie in Nederland?

In Schiedam sloeg vorige maand de vlam in de pan: honderden (meest jeugdige) Nederlanders namen het recht in eigen hand met een dagenlange wraakactie tegen Turkse inwoners. De boel werd kort en klein geslagen. Reden om zich weer af te vragen: krijgt Nederland een rassenprobleem?

Nederland wordt hoe langer hoe kleuriger. Ruim een half miljoen Indische Nederlanders, Ambonnezen, Surinamers, Antillianen, Chinezen en gastarbeiders uit Middellandse Zeelanden tellen we nu al, bijna vier procent van de bevolking. Het zijn snel groeiende exotische minderheden, die steeds meer voorwerp worden van discriminatie. De toestand is op sommige plaatsen al zo explosief, dat complete rassenrellen dreigen. Schiedam was er de afgelopen maand het trieste voorbeeld van. Het lijkt erop, alsof het met ons land dezelfde kant uitgaat als in Engeland, waar zich tegen de gekleurde immigranten een ware rassenhetze heeft ontwikkeld. Zo langzamerhand kennen we in Nederland een moedeloosmakende lange lijst van incidenten met racistische trekken, van harde groepsconflicten, van scherpe uitingen van onverdraagzaamheid. Vier jaar geleden waren er de rellen in de Afrikaanderwijk, waar de volkswoede zich – net als in Schiedam nu – ook al richtte op Turkse arbeiders. Daarna hadden we de Hagenaar Joop Glimmerveen, die waarachtig nog bijna de gemeenteraad in werd gestemd na een racistische verkiezingsactie: „Help mee onze stad te bevrijden van de plaag van Surinamers en Antillianen,” was zijn electorale leuze. En bijna dagelijks waren er daarna gemengde berichten over taxichauffeurs, die geen Surinamers meer wilden meenemen, over dancings en horeca-etablisementen, waar negers de toegang werd geweigerd, over emoties rond rijksgenoten in de Bijlmer, over de Zuidmolukkers en over de gastarbeiders, die als kistkalveren in pensions werden gehuisvest, enz. enz. Verschillende Nederlandse gemeenten

weigerden vorig jaar zelfs Surinamers, die nog voor de onafhankelijkheidsdatum naar Nederland kwamen, binnen hun grenzen op te vangen. Op de Rotterdamse Kruiskade en – in het algemeen – in enkele oude Rotterdamse wijken dreigen dagelijks bommen te barsten. En nu dan Schiedam, waar de vlam in de pan sloeg.

Kortom, de situatie begint uit de hand te lopen. Tolerantie tegenover vreemdelingen heet een Nederlandse traditie te zijn. Maar we beginnen die traditie steeds minder waar te maken en hoog te houden. Minister van Binnenlandse Zaken De Gaay Fortman constateerde het twee jaar geleden al in een interview met Het Vrije Volk. „Ik heb de indruk,” zei hij, „dat de racistische gevoelens in Nederland toenemen.” Hij werd in die overtuiging gesterkt door reacties op zijn mededeling, dat het kabinet een toelatingsregeling voor Surinamers ongewenst vond. „Ik heb meer dan ooit brieven van een zeer agressieve toon ontvangen,” aldus De Gaay Fortman toen. „Zo in de trant van: ja, zeker die zwarten maar binnenlaten en ze goede huizen geven. Mijn eigen dochter wacht al drie jaar op een goed huis. Of: van onze centen zitten ze hier maar niets te doen.”

De toestand is sindsdien alleen maar verergerd met als laatste droefstemmend hoogtepunt Schiedam, waar haatgevoelens en vooroordelen tot een uitbarsting kwamen, die al lange tijd door een bepaald niet onaanzienlijke groep Nederlanders worden gekoesterd. Want dat was het punt: Schiedam was niet zomaar een incident, maar de duidelijke aanduiding van mentale verandering ten ongunste, die tevens de waarschuwing inhoudt dat er in de racistische sfeer nog veel meer kan gebeuren. En met het stijgen van het percentage ethnische minderheden neemt de kans op discriminatie in Nederland toe. De incidenten bevestigen die stelling. De dreiging van economische concurrentie, de onbekendheid met een vreemde levensstijl en de angst voor een geweldige groei van de minderheden spelen daarbij een rol. Een paar facetten moeten er uitgelicht worden. De onwetendheid bijvoorbeeld van het doorsnee publiek. Een aantal jaren geleden kwam uit een opinieonderzoek van het Nederlandse Centrum voor Marketing Analysis, waarin vooroordelen van Nederlanders werden onderzocht, naar voren, dat Turken en Marokkanen als lui, onzelfstandig, onwetend en onopgevoed

werden beschouwd. Hoewel dit soort stereotypen gemakkelijk te weerleggen is – wie gastarbeiders hier heeft zien werken kan moeilijk blijven volhouden dat ze lui zijn – zijn deze vooroordelen maar moeilijk weg te wissen. Een ander vooroordeel is dat met name Surinamers enorm lui zijn en crimineel zijn ingesteld. Statistische onderzoeken hebben bewezen, dat dat fabeltjes zijn. In gebieden, waar Surinamers zich enigmatische hebben gesetteld, is er een werkloosheidspercentage van zeven percent van de Surinaamse beroepsbevolking tegen vijf percent van de vaderlandse beroepsbevolking. Een gering verschil gezien de alom aanwezige weerstand om Surinaamse arbeiders in dienst te nemen. En wat het criminele betreft: volgens de cijfertjes zorgen de Surinamers voor niet meer criminaliteit dan vergelijkbare Nederlandse onderliggende bevolkingsgroepen. Waarbij dan aangetekend dient te worden dat vele Surinamers het vaak beroerder hebben dan wie ook. Een ander aspect van de soms zeer

explosieve situaties is, dat in sommige buurten (en vooral ook in Rotterdam) in te rap tempo buitenlanders zijn komen te wonen. De buurt kon die plotselinge volledige omwenteling van cultuur- en gedragspatroon niet aan. Een Rotterdams maatschappelijk werker: „Het is in vele straten en wijken inderdaad allemaal te snel gegaan. Als een straat of buurt ineens komt te zitten met een kwart aan buitenlanders, dan roep je geweldige problemen op. Als je zo'n groot aantal in zo'n korte tijd samenzet kan zo'n straat het sociaal gezien niet aan. Dat is hier in Rotterdam veel gebeurd.” Na de rellen in de Afrikaanderwijk dacht het Rotterdams gemeentebestuur een oplossing te hebben gevonden in de invoering van de zogenaamde vijf-percentsregeling. Dat hield in, dat er geen enkele wijk meer dan vijf percent buitenlanders (met inbegrip van de Surinamers) mochten wonen. Een storm van kritiek brak los op het „discriminatoire karakter” van het voorstel en werd dan ook bij ministeriële beschikking afgewezen.

Sindsdien is het echter wel blijven gisten in enkele oude wijken en nu dus in Schiedam, waar de rellen losbraken in een met oude Rotterdamse buurten vergelijkbare wijk. Mr. G. Ebbeling, plaatsvervangend hoofd van de directie samenlevensopbouw van het ministerie van CRM: „Ik vind dat er als de donder wat moet gebeuren aan de achterstand in oude wijken. Maar wij kunnen minderheden niet verwijten, dat wij zelf onze sociale problemen niet hebben opgelost. Belasting voor een volksbuurt moet je zien te voorkomen. Het is een knullige situatie. Het profijt van de buitenlandse arbeiders gaat naar de ondernemers, de last naar de volksbuurt. De Surinamers en gastarbeiders zitten veel in oude wijken. Daar hebben ze de kansen gehad om wat in handen te krijgen. Bij de woningbouwverenigingen in de buitenwijken kwamen ze niet aan bod. Solidariteit met elkaar is er in ons land nooit bij geweest. Daar moeten we wat aan gaan doen.”

'All the president's men'

„Wat Amerika nodig heeft", zegt Jimmy Carter tegen elke Amerikaan die het maar horen wil, „is een regering die eerlijk is." We hebben genoeg van achterbaktheid, van leugenachtigheid en corruptie. Want we zijn eigenlijk een volk dat een afkeer heeft van alles wat het daglicht niet verdraagt. We gaan er met z'n allen tegenaan om van Amerika een land te maken, waar we weer trots op kunnen zijn."

Natuurlijk doelt Carter op de Watergate-affaire. Wat had hij er veel voor over gehad, als hij de film naar het Watergate-schandaal als propaganda materiaal voor zijn verkiezingscampagne had mogen gebruiken. Maar Robert Redford, regisseur Allan Pakula en de andere inspirators van „All the president's men" wilden dat in geen geval. Ze wilden voor alles dat de film, minutieus gemaakt naar het boek van Washington-Post verslaggevers Carl Bernstein en Bob Woodward, neutraal zou zijn. Dat de film zou

zijn mooie gezicht hem gewoon in de weg. Redford is qua instelling trouwens wel de geknipte figuur voor de rol, want hij is bijzonder geïnteresseerd in politiek en blijkt in zijn benadering van de gegevens over een grote journalistieke interesse te beschikken. Alle glamour is verder verborgen onder een klassiek overhemd en een stemmig pak. Dustin Hoffman is Bernstein, en het contrast dat in werkelijkheid tussen de beide reporters schijnt te bestaan, bestaat in de film ook tussen beide hoofdrolspelers. Hoffman heeft zich volkomen ingegraven in de persoonlijkheid van de figuur die hij moest uitbeelden. Hij heeft zelfs feestelijke bijeenkomsten van de familie Bernstein bijgewoond, en is nog steeds zeer verknocht aan Carl. „All the president's men" is prachtig van kleur, sober en objectief van opzet, maar wat meer is, hij is spannend. Terwijl de bal ging rollen in juni 1972, dus ruim vier jaar geleden, en de wereld intussen, al veel meer

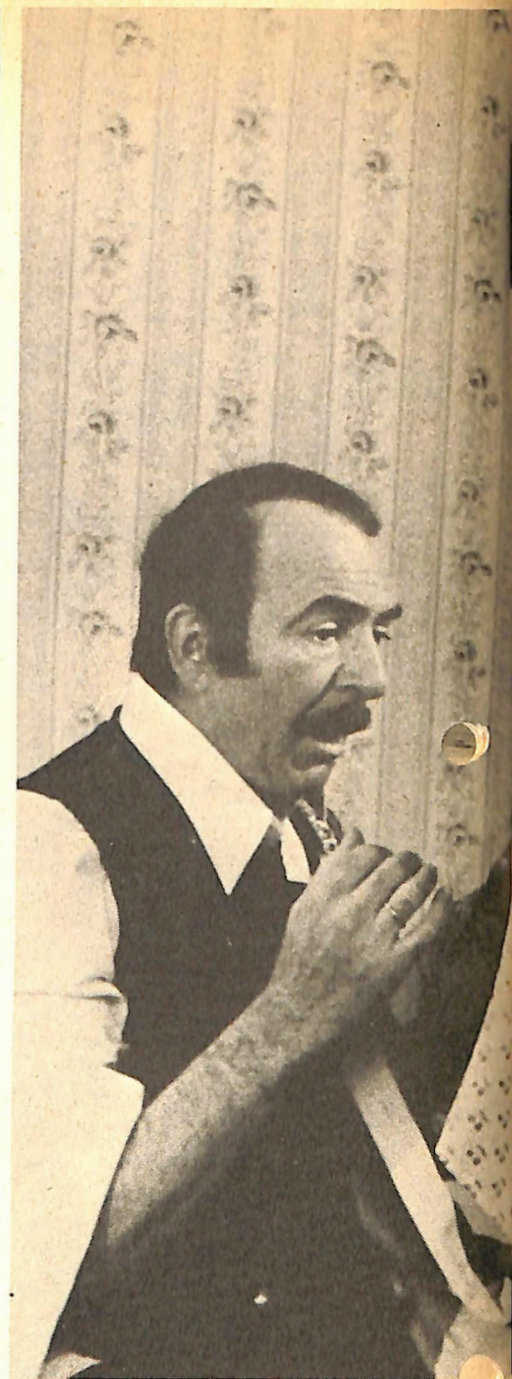

aantonen dat iets dergelijks altijd gebeuren kan, en niet alleen onder Republikeinse vlag, ook al zijn de makers en de schrijvers allemaal overtuigde democraten. Hoofdrolspeler Robert Redford had al opties op het boek voordat het überhaupt geschreven was. Hij liet de film maken door zijn eigen produktiemaatschappij Wildwood Enterprises, omdat hij er dan op kon toezien, dat het verhaal niet zou worden opgeklopt tot een goedkoop kassucces. Want al wilden de Amerikanen zogenaamd allemaal een streep zetten onder deze beschamende geschiedenis, ze zijn kennelijk toch rebelust en sensatieziek genoeg om te zorgen dat de film in eigen land in een paar weken tijd al ruim dertig miljoen dollar aan recettes heeft opgebracht. En dat voor een film, die bewust sober en objectief is gemaakt. Waarschijnlijk maakt hij juist daardoor ook in de rest van de wereld een ware triomftocht. Terwijl het zo makkelijk zou zijn geweest om hem vol te stoppen met beschuldigingen en moralistische leuzen.

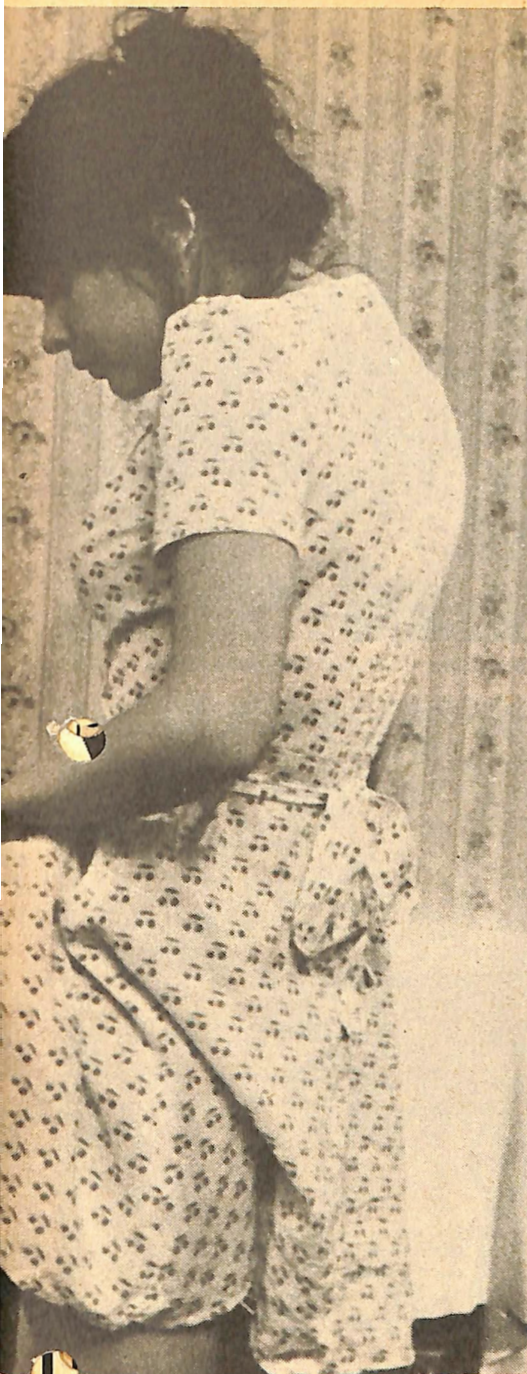
Natuurlijk zijn de beide hoofdrolspelers, voor het eerst samen in één film, daar ook een reden voor. Robert Redford had eigenlijk een minder „sterachtige" ster de rol van Woodward willen laten spelen, want soms zit

heeft vernomen dan er in de film aan de orde komt, is de kijker net zo met stomheid geslagen als Redford/Woodward, wanneer hij voor het eerst hoort dat er bij de Watergate-inbraak een voormalige CIA-medewerker betrokken was. En hij bijt zich de nagels kapot als de bal verder rolt en namen, waar hij jaren geleden al mee werd doodgegooid, in de film opduiken en verbijstering wekken bij de verslaggevers, die dan nog maar net op het spoor zijn gekomen van het wereldschokkend schandaal. De aan- en afkondiging van de gebeurtenissen, levensgroot afgebeeld met schrijfmachineletters, die als gewerschoten op het papier hameren, werkt heel suggestief. Dit soort kleine details maken van „All the president's men" meer dan een goede film, ze maken er een puntgave film van, over een onderwerp dat als filmscenario ronduit riskant was te noemen, want politieke films „doen" het vrijwel nooit echt goed. Des te groter compliment voor de makers van dit document, die eens te meer laten zien dat het beste mogelijk is om van „Amerika een land te maken, waar we weer trots op kunnen zijn", zoals Jimmy Carter zo graag wil.

Leo van Opzeeland

Hart- veroverende Bretonse peper

Ook „French“, maar heel ander „French“, is de film „Les Galettes de Pont-Aven“, hier uitgebracht onder de titel „Bretonse peper“, een suggestieve naam die borg staat voor echte franse oh-la-la-humor. Die zit ook wel in de film, maar er zit meer in: een stuk pure romantiek, een stuk herkenbaarheid, die de laatste tijd in steeds meer franse films voorkomt. Men spreekt al van de „nouvelle nouvelle vague“. 't Is niet helemaal een goede omschrijving. „Terug naar de eenvoud“ geeft het genre veel beter weer. „Huil niet met je mond vol“, „L'invitation“, „Pas si méchant que ça“, „Cousin-cousine“, en dan „Les Galettes de Pont-Aven“ zijn allemaal films die min of meer op dezelfde leest geschoeid zijn. Films die naast de deur kunnen gebeuren, met je burens, of vage kennissen, of misschien wel met jezelf. Met uitzondering van „Pas si méchant que ça“, waarin de snel omhoogschietende Gerard Depardieu de hoofdrol vertolkt, zijn het allemaal producties met niet of nauwelijks bekende sterren in de hoofdrollen. En dan zie je onmiddellijk hoe betrekkelijk dat stardom eigenlijk is, hoe dat soms van toevalligheden af kan hangen. Want Jean-Pierre Marielle, de hoofdrolspeler uit „Bretonse peper“ speelt zijn rol onnavolgbaar,

en heeft iemand hier ooit van hem gehoord? Toch is hij al ver in de veertig. Regisseur Joël Seria ontvouwt ons het verhaal van Henri Serin (hij stelt zich altijd voor als „Serin, bijna sering“, waaruit onmiddellijk zijn romantische instelling blijkt), vertegenwoordiger in parapluies. Hij schildert als hobby. De film begint met een scène waarin hij met behulp van een schemerlamp en de billen van zijn slapende echtgenote een prachtig stilleven componeert, dat hij graag wil schilderen. Maar zijn vrouw, zonder begrip en hevig geïrriteerd door haar zonderlinge echtgenoot wordt wakker, snauwt hem af, en Henri laat voor de zoveelste maal zuchtend zijn hobby voor wat hij is.

De bal gaat rollen, als hij bij een van zijn klanten een schilderij aflevert, dat hij van haar gemaakt heeft. De dame is zo verrukt, dat ze meneer Henri in een handomdraai het bed in jubelt en dan pas ontdekt hij dat er nog meer bestaat in dit leven dan een snauwende onwillige vrouw en een baan die geen bevrediging schenkt. Doordat hij panne met zijn auto krijgt, komt hij in een plaatselijk café met een schilder in aanraking, en door diens leventje geïnspireerd, besluit hij zijn bestaan verder aan de kunst te wijden. Hij ontvoert de vriendin van de schilder (met haar hartelijke medewerking) en samen leiden ze enkele weken een paradijselijk bestaan. Henri schildert dat de stukken er af vliegen, werkelijk erg goed werk. Dan verlaat zijn vriendin hem toch weer voor haar vroegere amant, en het volgende beeld toont de verzopen Fransman, zoals die algemeen bekend is: fluwelen broek, schipperstrui, alpino, en eeuwig met de fles aan de mond. Henri Serin is nu volledig een ander mens geworden. Nog éénmaal gaat hij naar zijn eigen huis terug, om zijn vrouw aan te treffen in een ongebruikelijke stand, met een baardig type. Dan trekt hij voorgoed die deur achter zich dicht.

De bewoners van Pont-Aven, waar zijn kunstenaarsleven zich verder afspeelt, vergelijken hem vaak met de beroemde schilder Royault, die daar vroeger gewoond heeft.

Henri leeft pas weer op, als een dienstmeisje uit het hotel waar hij woont, hem toegewijd verzorgt en hem zelfs toestaat haar aanvallige billen te zien en te schilderen. Dan vlamt het oude kunstenaarsvuur, weer op en daarmee de liefde, want aan het eind van de film drijft hij samen met zijn piepjonge vriendinnetje een fruitstal aan het strand, en draaft als een jong veulen herboren langs zijn klanten. Een hartveroverende film, een beetje tragedie, een beetje komedie, en vol prachtige opnamen van het landschap in Bretagne. Een bewijs temeer dat een Franse film in negen en negentig van de honderd gevallen het aanzien alleszins waard is, hoeveel goed Engels, Duits en Amerikaans werk ons ook wekelijks bereikt.

LvO

Links:

Dustin Hoffman en Robert Redford: ... geen glamour in 'All the president's men'

Midden:

Jean-Pierre Marielle in 'Bretonse peper': ... paradijselijk bestaan met een vriendin ...

Rechts:

French Blue, Lasse Brauns kijkt op sex en Brigitte Maier, actrice en nog wat ...

Sex van Lasse

Het valt echt niet mee om op een vroege morgen de probeersels van een filmer te bekijken. Het valt ronduit slecht als die probeersels uit de koker komen van ene Lasse Braun, niet alleen in de hoofdstad des lands bekend als de porno-winkelier bij uitstek. Lasse Braun die zich toot met de gekochte naam van een Zweedse timmerman (hij heet eigenlijk Alberto Ferro en is Italiaan van geboorte) waagt zich nu in het openbaar. Het hele gezin (volgens de filmkeuring moet iedereen 18 zijn) kan tijdens het avondje-uit ook naar een porno-film. Dus geen geknoei meer in achteraf-zaaltjes, geen duistere praktijken onder de toonbank, maar thans recht voor zijn raap in de „normale“ bioscoop. Het eerbiedwaardige City-concern durfde het

aan om „French Blue“ in roulatie te nemen, nadat men eerst wel even alle juridische voetangels en klemmen die de vertoning van deze heuse porno-film mogelijk zou kunnen opleveren, terdege had onderzocht. De film laat het verhaal zien van een filmregisseur (inderdaad, vertolkt door Lasse Braun zelf) die een pornofilm aan het maken is. Zoals alle Braun-films (tekst uit de begeleidende persmap) wordt ook „French Blue“ gekenmerkt door de realiteit van het gegeven. „De film gaat uit van de seksuele fantasieën van een man, aangevuld met het idee dat sex in al zijn vormen vrij moet zijn. De film omvat vijf gedachtenkronkels met een verslag van een sessie waarin heer Braun de acteurs en actrices in verschillende erotische situaties regisseert.“ Kortom, 75 minuten genitaliën meer dan levensgroot op het witte doek geprojecteerd. Prachtig hoor, maar met films heeft het niets te maken. Alleen met commercieel gewin ...

PJM

Het korte en rijke leven van Rik Wouters

vrouw Nel. Zij was van beslissende invloed op zijn leven en zijn kunstenaarschap. Nels intelligente en enthousiaste bewondering vergezellen Rik tot aan zijn vroegtijdige dood. In vele kunstwerken heeft hij haar in steen, verf en inkt vereeuwigd, zij was zijn altijd weer inspirerend model.

In 1907 komt het echtpaar Wouters er financieel wat beter voor te staan. In Bosvoorde nabij Brussel aan de rand van het Zoniënwood, naar men zegt het mooiste beukenbos ter wereld, wordt aan het Citadelplein een eenvoudig huis betrokken.

Bosvoorde is bekend om zijn vele Japanse kersebomen, die in het voorjaar het stadje tot een waar sprookje maken. Hier werkt Rik Wouters als een bezetene. Het is onbegrijpelijk dat in de negen jaar zo'n enorme produktie werd bereikt. Op intense wijze beleeft Wouters zijn visuele indrukken, die hij in een geladen en overvloedige kleurenrijkdom omzette. Feest, feest en nog eens feest, zo komt zijn werk tot ons.

Dame in het rood (Nel Wouters) 1912

Alles wat de kunstenaar Rik Wouters in vervoering bracht had hij dagelijks om zich heen: zijn vrouw, zijn interieur, het zicht uit zijn woning, de planten, de bloemen, het bos in al zijn schakeringen, de hond en de kat. Meer had hij dan ook niet nodig. Hij schilderde het harmonische leven, zoals het zich aan iedere sterveling in gelukkige uren voordoe. Voor talrijke doeken en beelden stond zijn vrouw Nel model. Hij beeldde ze steeds weer uit in een liefhebbende verrukking en gaf door middel van zijn kunstwerken vorm aan zijn warme genegenheid. Nel is zijn grote liefde geweest, zijn model voor vrijwel alle vrouwenfiguren en zijn nimmer opdrogende inspiratiebron. Met haar heeft hij het lieve leven frank en vrij geleefd, zonder bijsmaak van aarzeling of achterdocht.

In atelier van vader

Na op 12-jarige leeftijd de school verlaten te hebben, legde de jonge Rik de grondslagen voor zijn ambachtelijke vaardigheid in het atelier van zijn vader. Mechelen, zijn geboorteplaats heeft van oudsher een zeer bloeiende meubelindustrie. Vader Wouters vervaardigde meubelen in oude stijlen, die met heel veel beeldhouwwerk werden versierd. Dit was het begin van Rik Wouters' carrière als beeldhouwer. Toen hij 17 jaar was stond zijn vader hem een atelier af en was hij een van de leerlingen van de Mechelse academie. Na de eeuwwisseling in 1901 trekt de 19-jarige Rik naar Brussel en werkt onder leiding van Charles van der Stappen, zelf een bekend beeldhouwer en medailleur op de Academie der Kunsten. In 1902 moet hij zijn militaire dienstdienst vervullen.

Vrouw en model

Tijdens zijn militaire dienst ontmoet Rik een jonge vrouw die Nel heet en waarmee hij in 1905 in het huwelijk treedt. Menig kunstwerk heeft zijn ontstaan te danken aan de liefde die een kunstenaar voor een vrouw koestert. Verzen zijn daarvan vaak het duidelijkst bewijs.

Het gehele oeuvre van Rik Wouters is een onafgebroken liefdeslied op zijn

Vrouw voor balkon - Amsterdam

Zelfportret met sigaar

Actieve jaren

In 1912 wordt Parijs bezocht, het is het eerste contact met het werk van Cézanne aan wie hij verscheidene van zijn werken heeft opgedragen. Als beeldhouwer getuigt Wouters van een bijzonder en zelden geëvenaard vitalisme in „De dwaze maagd”. Een bronzen afgietsel van het aangrijpende „Huiselijke Zorgen”, waarvoor Nel natuurlijk poseerde, staat in Amsterdam voor de nieuwe vleugel van het Stedelijk Museum. Ook in Bosvoorde waar Rik Wouters zijn gelukkigste jaren doorbracht staat dit beeld aan één van de schilderachtige lanen. Het plein met zijn woonhuis (op no. 7) heet nu Rik Woutersplaats. Zeer produktief waren de jaren 1912 en 1913. Een groot aantal doeken kwamen in die jaren tot stand. Hij scheen dronken van de kleuren en van het licht, hij kwam handen, ogen en dagen te kort om dit alles vast te leggen. Hij hield uitbundig van het leven, dat in kleur en vorm als het ware tastbaar tot uiting werd gebracht. Koortsachtige haast dreef hem. Zo nu en dan kwelden hem hevige pijnen in het hoofd. Voelde

Wouters dat de dood reeds de hand op hem gelegd had?

Oorlog

De Eerste Wereldoorlog breekt uit. Rik Wouters wordt voor de militaire dienst opgeroepen. Blaken van vaderlandsliefde doet hij niet. Hij schrijft zijn vrouw: „Ik, mijn kind zou voorgoed bij je willen zijn. De patriottische waanzin lap ik aan mijn zolen, jij en mijn kunst zijn voldoende voor me.”

Hij neemt deel aan de gevechten. Het Duitse leger bezet bijna geheel België. Grote delen van het Belgische leger overschrijden op hun vlucht de Nederlandse grens en worden ondergebracht in het interneringskamp te Amersfoort. Wouters is onder deze vluchtelingen. Ook zijn vrouw Nel wijkt naar ons land uit. Ze huurt in de Langestraat in Amersfoort een gemeubileerde kamer. Op voorspraak van mr. N. Beets, de directeur van het Prentenkabinet van het Rijksmuseum, bij de kampcommandant kapitein J. C. Stoett, mag Rik Wouters naar

Vrouw met kat

Amsterdam, waar hij de bovenste verdieping huurt van een huis aan de Derde Kostverlorenkade. Rik en Nel zijn weer bij elkander. De kunstenaar kan weer werken als „tenminste mijn hoofd het me toestaat”, zoals hij schrijft. Door middel van een tweetal tentoonstellingen ontdekt Amsterdam in 1915 het werk van Rik Wouters en is terecht bijzonder enthousiast.

Het einde

De ziekte slaat toe. In de Ziekenverpleging aan de Amsterdamse Prinsengracht moet Wouters aan het gezicht geopereerd worden. Weer in zijn woning maakt hij het tragische zelfportret met de ooglap. Maar de kwaadaardige woeking is niet meer te stuiten. Opnieuw wordt hij opgenomen.

Op 11 juli 1916 overlijdt Rik Wouters op de nog jonge leeftijd van 33 jaren. Nel zijn vrouw zit naast zijn bed. Op het stille kerkhof van Buitenveldert is hij begraven. Na de oorlog zijn de stoffelijke resten overgebracht naar zijn geliefde Bosvoorde.

Huiselijke zorgen

De dwaze maagd

Onvoltooide symfonie

Het oeuvre van Rik Wouters vormt een gaaf geheel. Het ontstond trouwens in een zo korte periode, dat sterke evolutie nagenoeg onmogelijk was. We kennen van hem zo ongeveer 200 schilderijen, 50 beeldhouwwerken, 300 aquarellen, 30 pastels en meer dan 1000 tekeningen! Dit alles werd in nog geen 10 jaar verwezenlijkt, in een volkomen eenzaamheid, zonder noemenswaardige contacten met collega's kunstenaars. Het creatief vermogen van Rik Wouters was fantastisch. Als we bedenken hoe jong hij stierf – dan moeten we constateren dat zijn gehele werk weliswaar een vreugdevolle symfonie van blijdschap, kleuren en vormen was, maar nochtans – helaas – een onvoltooide symfonie.

Jan Kooijman.

Zwart Afrika en de Olympische Spelen

Montreal heeft heel wat leuke sport opgeleverd, een groot aantal wereldrecords en de bevestiging, dat Rusland, Oost-Duitsland en Amerika nog steeds de grootmachten van de amateursport zijn. Het enige interessante daaraan is eigenlijk, dat de Deutsche Demokratische Republik op sportgebied een plaats inneemt, die volstrekt onevenredig is aan de politiek-economische positie van dat land. Afgezien van deze constatering, die trouwens ook al een paar jaar geleden gedaan werd, was een van de weinige onverwachte gebeurtenissen bij de Olympische Spelen de bijna volledige afwezigheid van zwart Afrika.

De landen, die zich terugtrokken, maakten de beslissing op een nogal merkwaardig moment bekend. Een half uur voor de openingsceremonie was het de Keniase chef de mission Kasyoka, die een geïmproviseerde persconferentie gaf. Eerst zou de plaats van handeling het dakterras van het Olympisch dorp zijn, of althans de internationale – een soort gedemilitariseerde – zone daarvan. Niet, dat de bewaking daar minder streng was, maar het was de plaats, waar journalisten een speciaal pasje konden halen om het dorp zelf te mogen bezoeken. In de zone werden nogal wat persconferenties gehouden, zodat de verzamelde journalisten niet voortdurend in de rij hoefden te staan voor zo'n pasje. Per dag werd slechts een beperkt aantal van die legitimatiebewijzen verstrekt. Maar goed: het dakterras leek toch uiteindelijk niet zo'n geschikte plaats. Er waren immers maar vijf journalisten: Keniase, een Engelse, een Franse en een Nederlandse. De Keniase hadden behoorlijk de smoor in: ze hadden inmiddels zekerheid gekregen omtrent de boycot en ook zij werden geacht in een van de volgende dagen af te reizen. De persconferentie werd uiteindelijk verplaatst naar één van de twee discotheken, die het betonnen dorp bezat en hoewel er wat meer belangstellenden opdraafden, bleef het samenzijn het karakter houden van een gezellig onderonsje. Welke sfeer nog versterkt werd door het voortdurende glimlachen van Kasyoka. Het enige

verschil met „gewone” persconferenties, waarop dus weinig tot niets wordt meegedeeld, was het ontbreken van drank met hartige hapjes. Geen nood overigens, want op het totale Olympische complex werd cola gratis aan sportlieden en journalisten verstrekt.

Kasyoka las opgewekt zijn verstrekkende verklaring voor en bleef zelfs uiterst beminnelijk, toen een Duitse verslaggever (van Bild) in de aanval ging. „Is het geen schande”, zei hij, „om atleten, die vier jaar hard getraind hebben, op zo'n manier het bos in te sturen”. „Nee, hoor”, zei Kasyoka, „het is natuurlijk niet prettig voor ze, maar er zijn nu eenmaal belangrijker zaken dan sport”. De paar journalisten in de discotheek wisten niet, hoe snel en volledig alles genoteerd moest worden. Zij immers waren aanwezig bij waarschijnlijk de belangrijkste gebeurtenis van de Spelen en de gebeurtenis, die voor de toekomst de meeste consequenties zou hebben. De collega's zaten in grote getale naar de openingsceremonie in het Olympisch stadion te kijken, want kennelijk niet alleen het publiek is met name geïnteresseerd in de poespas en minder

in de sportprestaties zelve. Na het bekend worden van de Afrikaanse stap is er nogal wat kritiek geuit op de zwarte officials, die zeiden het besluit geheel op eigen initiatief genomen te hebben, hetgeen overigens bijzonder onwaarschijnlijk is. Erg veel formele argumenten kon Kasyoka ook niet geven met betrekking tot Nieuw Zeeland. Hij noemde het zelf emotionele argumenten: Nieuw-Zeeland had het immers in het botte hoofd gehaald om vlak na onlusten in Soweto een rugbytoernooi goed te keuren naar Zuid-Afrika en al in de eerste week van de spelen dreigden enkele Afrikaanse landen de Spelen te zullen boycotten, als Nieuw-Zeeland niet van de Spelen geweerd zou worden. Na die eerste dreigementen bleef het merkwaardig genoeg een dag of vier geheel stil rond de kwestie. Het leek erop, alsof de Afrikaanse landen zich neerlegden bij de situatie. Het Internationaal Olympisch Comité had immers laten weten, dat zij niets tegen Nieuw-Zeeland kon beginnen, omdat rugby geen olympische sport is. Het IOC besloot dat volgens een eigen communiqué unaniem. Hetgeen wilde zeggen, dat ook de Afrikaanse IOC-leden

BOEKEN & BROCHURES

de mening toegedaan waren, dat tegen Nieuw-Zeeland geen maatregelen genomen konden of moesten worden. Voor de eigen gemeente stonden deze IOC-leden later, toen Afrika zich wel terugtrok, vanzelfsprekend lelijk in het hemd.

Wat er in de tussenliggende dagen geschied is, bleek moeilijk te achterhalen. Twee dingen stonden vast: op de eerste plaats was er intensief overleg van de Afrikanen in Montreal met hun regeringen, met de Hoge Raad voor de Afrikaanse Sport en met de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid. Dat kostte natuurlijk tijd, maar belangrijker was het bericht, dat Russell Spurr uit Hong Kong naar zijn Amerikaanse tv-maatschappij stuurde: „China wil in 1980 tegelijk met Moskou alternatieve Spelen organiseren”. Russell meldde tevens, dat China al in overleg was getreden met Afro-Aziatische landen. Dit laatste zou verklaren, waarom ook landen uit het Midden-Oosten tenslotte de Spelen zouden boycotten, hoewel ze zich vroeger nooit opvallend sterk hebben gemaakt voor harde maatregelen tegen Zuid-Afrika.

Door de geloofwaardigheid van Russell's bericht valt nog meer te zeggen. Rusland en Amerika zijn hun invloed in Afrika langzamerhand wat aan het verliezen, terwijl China in opmars is. Het is zelfs niet ondenkbaar, dat China de Afrikaanse landen gedeeltelijk tot een boycot heeft aangezet om Rusland in 1980 keihard de voet dwars te zetten. Het waarschijnlijkst is, dat China ten aanzien van 1980 al voorzorgsmaatregelen aan het nemen is voor het geval, dat het dan nog steeds niet toegelaten is als IOC-lid. De huidige situatie is immers, dat Taiwan (15 miljoen inwoners) heel China (700 miljoen inwoners) vertegenwoordigt in de Olympische beweging. China eist uitsluiting van Taiwan als voorwaarde voor de eigen toetreding, doch met name Amerika is daartegen, terwijl Rusland zich neutraal opstelt. Rusland heeft zich ten aanzien van de Afrikaanse boycot ook opvallend koest gehouden, terwijl het vier jaar geleden in München zo pal achter de Afrikanen ging staan, dat Rhodesië werd uitgesloten. Rusland moet echter de Spelen van 1980 organiseren en kan zich kennelijk geen al te duidelijke politieke stellingname veroorloven. Het IOC is toch al veel te bang, dat Rusland over vier jaar zal weigeren Israelische sportlieden een visum te verschaffen.

Het verhaal is nog wel wat gecompliceerder te maken door er onder meer Nederland bij te betrekken. Kasyoka meldde namelijk op de persconferentie, dat hij te kort voor de Spelen op de hoogte was gebracht van een Nederlandse hockeytrip naar Zuid-Afrika (tegen alle VN-resoluties in) om dat nog in het beleid te betrekken, maar Nederland zou zeker in de gaten gehouden worden en de hockeytrip hield hij in gedachten. De voorwaarden voor allerlei turbulente ontwikkelingen vlak voor de komende Olympische Spelen zijn dus al weer geschapen. Maar geen Olympisch mens denkt – ondanks de bespottelijk hoge kosten – er kennelijk al aan om die Spelen nu maar eens af te schaffen. Daarvoor kan er met simpele sportprestaties nog te veel nationale eer ingelegd worden. Bah.

Hans van Wissen

Nu van 19 tot 26 september de Vredesweek weer wordt georganiseerd (door het Interkerkelijk Vredesberaad) in deze rubriek speciale aandacht voor nieuwe uitgaven die, min of meer direct, aansluiten bij het thema van de vredesweek. „De Veiligheidsproblematiek.”

Anti-militarisme

Van het Anarcho-socialisties tijdschrift „De As” verscheen begin dit jaar een speciaal nummer (19) onder de titel „Anti-Militarisme”. Het nummer bevat o.a. een historische schets van de strijd binnen en buiten het leger (vanaf de oprichting van de Internationale Antimilitaristische Vereniging in 1904); een artikel over het militair apparaat en de functies van het militarisme; en een tweetal bijdragen over ontwikkelingen ons omringende landen t.w. „België op weg naar een beroepsleger” en „Soldatenverzet in Frankrijk”. Vooral het laatste artikel van de onvermoedbare Anton Constandse geeft uitstekend aan waar het de Franse soldaten om te doen was (en is).

Te bestellen door overmaking van f 2,- op giro 2553850 t.n.v. Stichting Pamflet te Groningen.

Ontwapening ... een illusie?

Is ontwapening een illusie? Eeuwenlang heeft men zich dat eigenlijk nauwelijks afgevraagd. Oorlog hoorde erbij. Volkeren die het niet eens waren praatten er niet over, maar vochten het uit. Degene die won, had gelijk: het recht van de sterkste. Sinds de laatste wereldoorlog is daarin verandering aan het komen. Niet dat ons rechtsbewustzijn zo groeit. Ook niet doordat we zo bevreesd zijn voor de verschrikkingen van een totale oorlog. Maar vooral door het doorbrekende besef dat een – nog altijd mogelijke – derde wereldoorlog wel eens het einde van ons allemaal zou kunnen betekenen en zeker geen overwinnaar meer zal opleveren.

Voor wie hierover duidelijk geïnformeerd wil worden is de nieuwe druk van „Ontwapening ... een illusie?” uitstekend te gebruiken. In 88 bladzijden, met vele korte bijdragen, wordt de hele problematiek van oorlog

en vrede aan de orde gesteld. De uitgave bevat vele illustraties (o.a. diverse tekeningen van Ronald Cobb) waardoor de leesbaarheid duidelijk wordt vergroot.

Het boekwerk is te verkrijgen door overschrijving van f 3,50, plus f 2,75 verzendkosten, op giro 552120 t.n.v. de Stichting Vredesopbouw in Utrecht.

De opkomst van de koude oorlog

Wie begrijpen wil hoe het komt dat de internationale politieke scheidingen liggen zoals ze liggen, dient zich bezig te houden met onze recente voorgeschiedenis en met name met de jaren van de koude oorlog. De Groningse polemoloog J. W. Nobel verdient alle lof voor zijn beknopt overzicht over de Oost-West-verhoudingen in de naoorlogse jaren dat begin dit jaar is uitgegeven onder de titel „De opkomst van de koude oorlog”.

Over het ontstaan van deze oorlog doen vele veronderstellingen de ronde. Een groep meent dat de Sowjet-Unie uit was op het uitbreiden van haar gebied en daardoor in conflict kwam met het „Westen”. Maar inmiddels heeft een andere richting hier kritiek op. Deze laatste denkt dat het „Westen” ook wel schuld heeft aan de koude oorlog. Nobel zet beide groepen in perspectief in dit bijzonder heldere boekje. Hij vraagt zich als goede vredeswetenschapper tevens af of de geschiedenis zo moest gaan als zij is verlopen. Hij luistert daartoe naar de kritiek van de Amerikaanse journalist Walter Lippmann op de politiek van zijn land. Dit boekje is bestemd voor iedere krantelezer die wil weten wat geleid heeft tot een van de gevaarlijkste periodes van onze tegenwoordige wereld.

Het boek (96 pagina's) is te bestellen door overmaking van f 6,50 op giro 552120 t.n.v. Vredesopbouw, Parkstraat 9 te Utrecht.

Tussen vrede en oorlog

Als wegwijzer nr 6 verscheen bij het IKV „Tussen vrede en oorlog” met als ondertitel „Veiligheid, iets voor mij?”. De titel van de brochure is ontleend aan de politieke stellingname van een studiegroep van de International Peace Research Association (IPRA) waarvan de vertaling de laatste 32 pagina's in beslag neemt. In dit stuk schetsen de leden van de studiegroep een zeer somber beeld van de ontwikkelingen in de wapenning.

Ter inleiding aan de IPRA-verklaring gaat de tekst van enkele discussiestellingen vooraf. Stellingen van de hand van de Groningse polemoloog Hylke Tromp die ze ook van een aantal toelichtende opmerkingen voorziet.

Het is zeker geen lichte kost maar alleszins de moeite waard. Te bestellen bij Pax Christi Nederland te Den Haag door overmaking van f 3,70 op giro 593352.

De zogenaamde MBFR

In een periode, waarin menigeen zich afvraagt of er nog wel enige vooruitgang valt te bespeuren tussen Oost en West over wederzijdse vermindering van troepen en wapens in Centraal Europa, verscheen in de NIVV-reeks een boekje onder de titel „De zogenaamde MBFR”. De auteur, mr. S. Rozemond, tracht een

antwoord te vinden op de vraag „Waar zijn we eigenlijk aan begonnen met die MBFR?” Achter deze afkorting schuilt een Engelse term t.w. Mutual Balanced Force Reductions, Vrij vertaald: pons-ponsgewijs proberen Oost en West elkaars strijdkrachten in Midden-Europa te kortwieken. Het boekje is skeptisch van toon zowel door stijl als inhoud en geeft, in net 30 blz., de hoofdproblemen van deze onderhandelingen weer. Achterin het boekje is een uitgebreid chronologisch overzicht te vinden over de ontwikkelingen op dit terrein vanaf 1955.

Te bestellen door overmaking van f 4,- op giro 1756564 t.n.v. NIVV te Den Haag.

Wapenfeiten 1976

Wie geeft wat uit voor militaire doeleinden? Wat is de omvang van de wapenhandel in de wereld? Hoe staat het met de naleving van bestaande ontwapeningsakkoorden en hoe groot zijn de kansen op het sluiten van nieuwe? Op dit soort vragen probeert het Internationale Instituut voor Vredesonderzoek in Stockholm (SIPRI) nu al tien jaar antwoord te geven. De resultaten van deze onderzoekingen worden elk jaar o.a. in het bekende SIPRI-jaarboek neergelegd. De publikaties van het SIPRI worden in de gehele wereld tot de beste op het gebied van vredesvraagstukken gerekend. Evenals vorig jaar geeft het Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken (NIVV) weer een verkorte versie van het pas verschenen SIPRI-jaarboek 1976 uit. De belangrijkste feiten van het afgelopen jaar zijn: de enorme groei van de wapenhandel (met Nederland op de 8e plaats!), de ontwikkelingen van nieuwe wapens en het mislukken van de pogingen de verdere verspreiding van kernwapens tegen te gaan (tegen 1980 zullen al 19 of 20 landen in staat zijn kernwapens te produceren). Zonder meer verplichte literatuur voor de geïnteresseerden!

Bestellen bij NIVV te Den Haag door overmaking van f 4,- op giro 1756564.

Dienstweigeren

In de brochure „Dienstweigeren, als dienst aan een wereldsamenleving” vinden we het verslag van de, onderhand geruchtmakende, dienstweigeringsprocedure van Dick Willemsen. Dick Willemsen heeft, kort gezegd, onoverkomelijke gewetensbezwaren tegen deelname aan het nationale leger omdat hij loyaal is aan de wereldbevolking. Zijn bezwaren zijn door de commissie van advies inzake de Wet Gewetensbezwaren niet erkend (en zullen ook in de nieuwe wet niet passen). Dick Willemsen bleef weigeren en zit sinds 7 mei in Nieuwersluis. De brochure kan voor enkele guldens worden besteld bij Douwe Draaisma, A. P. Fokkerstraat 16a te Groningen.

Van der Graaf generator

Pop wordt vrij algemeen gezien als ontspanningsmuziek, wat 't in aanleg ook was. De vroege rock & roll-platen waren om op te dansen. Muziek voor onder 't vaatwassen of voor op het strand. Hits die zich lekker laten meebleren. Muziek met een vrij korte tijdsspanne van relevantie en genietbaarheid. Niets op tegen, maar wat veel mensen vaak over het hoofd zien is dat sedert het midden der jaren zestig vormen van popmuziek zijn ontstaan, die niet louter bedoeld zijn om op te dansen. Muziek die de grenzen wat verleggen wil, muziek met een hoge mate van seriositeit, muziek met verder reikende pretenties. Muziek van groepen als Frank Zappa's Mothers of Invention of de engelse Pink Floyd. „Underground” heette dit soort muziek aanvankelijk, maar tegenwoordig heeft men het meer over „progressieve pop”.

De groep waar we het hier over wilden hebben is opgericht in 1967 en bestond aanvankelijk uit een wisselend aantal in- en uitlopende muzikanten, allemaal studenten aan de universiteit van Manchester. Al spoedig gingen drie van hen afzonderlijk verder onder de naam, die een van hen bedacht had en die betrekking had op een elektrostatisch apparaat in Amerika ontworpen door Prof. Robert J. van der Graaf: Van der Graaf Generator.

De belangrijkste van het drietal was Peter Hammill, die een briljant student was, volgens zijn docenten, maar volgens diezelfde docenten tegelijk een negatieve invloed uitoefende op de leefgewoonten van zijn medestudenten. Peter schreef al enige jaren teksten, aanvankelijk als gedichten, later als songteksten. Hij zong die teksten zelf, begeleid door de twee anderen: Chris Smith en Nick Pearne. De geschiedenis van deze groep is met veel moeilijkheden, groepswisselingen en

andere incidenten gepaard gegaan. In totaal is de groep in de bijna tien jaar van hun bestaan zo'n drie maal ontbonden. Zo heeft de groep in de periode tussen de zomer van '72 en het voorjaar van '75 niet als zodanig geopereerd.

Smith en Pearne hadden in '68 al het veld geruimd voor drie andere muzikanten: Hugh Banton (orgel), Guy Evans (drums) en Keith Ellis (bas). In die bezetting wordt de eerste elpee opgenomen: „The Aerosol Greymachine”. Op de hoes omschrijft Peter Hammill de muziek van de groep als „bare-your-tonsils-to-the-world-music”. Een treffende omschrijving, want niet alleen door de sterk-expressieve teksten, maar vooral door de enorme bezetenheid en intensiteit van de presentatie maakt Van der Graaf Generator indruk.

Er zijn na die eerste elpee nog vijf groeps-elpees verschenen, daarnaast zijn er zovele albums van Peter Hammill als solist, platen waarop hij in tijden dat de groep wat stil lag zijn composities kwijt kon. Op veel van de Hammill-albums doen wel een of meer VDGG-leden mee. We hebben David Jackson nog niet genoemd. David speelt saxofoon, en hoe! Sinds de tweede VDGG-elpee is Jackson's bezeten, buitenissige saxofoonspel in hoge mate bepalend voor het groepsgeluid. Vanwege de enorme expressiviteit, zowel als vanwege het excentrieke in houding en gedrag wordt Jackson wel de Van Gogh van de saxofoon genoemd.

Over de songs van Hammill zou ik wel een boek kunnen schrijven. Het gaat buiten het bestek van dit artikel ook maar enigszins uiteen te zetten waar het in die teksten over gaat. Daarom slechts wat sleutelwoorden: EENZAAMHEID, ISOLEMENT, ONTMENSELIJKING, DESILLUSIES, ANGSTEN, PARANOIA, WETENSCHAP, GODSDIENST, DOOD. Niet al te vrolijk, wel erg reëel en vaak tot op het bot. De enige manier om erachter te komen wat precies bedoeld wordt is: zelf te gaan luisteren. Uit het ruime platenaanbod van Hammill en VDGG beveel ik vooral aan de twee meest recente groepsalbums: „Godbluff” (1975) en „Still Life” (1976), platen die bij mij op een ereplaats staan.

Bert van de Kamp

Redactie:
A. Zoetebier
Frank Spoelstra

Abonnementsprijs f 6,— per jaar, te storten op postgirorekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische Geestelijke Verzorging te Driebergen.
Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Vaste medewerkers
Bert van de Kamp
Wim Heij
Karel Bloema
Rien Robijns
Bert Vuijsje
Hans van Wissen
Leo van Opzeeland

- * Terrorisme en anarchisme
- * Defensie
- * Toverhoed
- * Prachtig spel
- * Profvoetbal
- * Festivals